

FI lausuntopyyntö VV

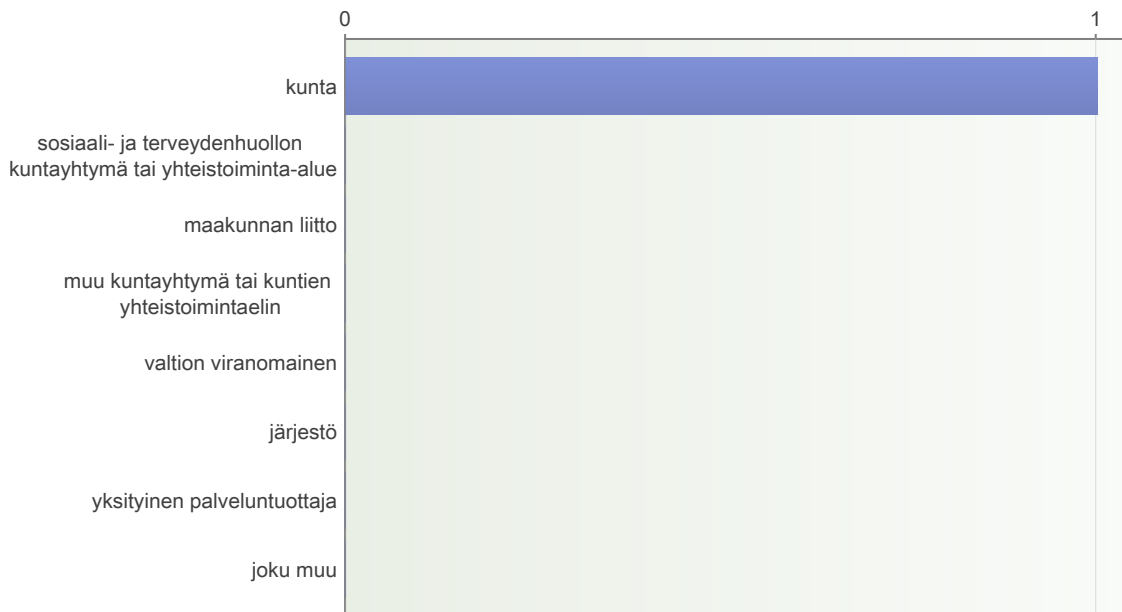
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Mäntsälän kunta	Eija Rintala	eija.rintala@mantsala.fi	27.3.2017	Kunnanvaltuusto

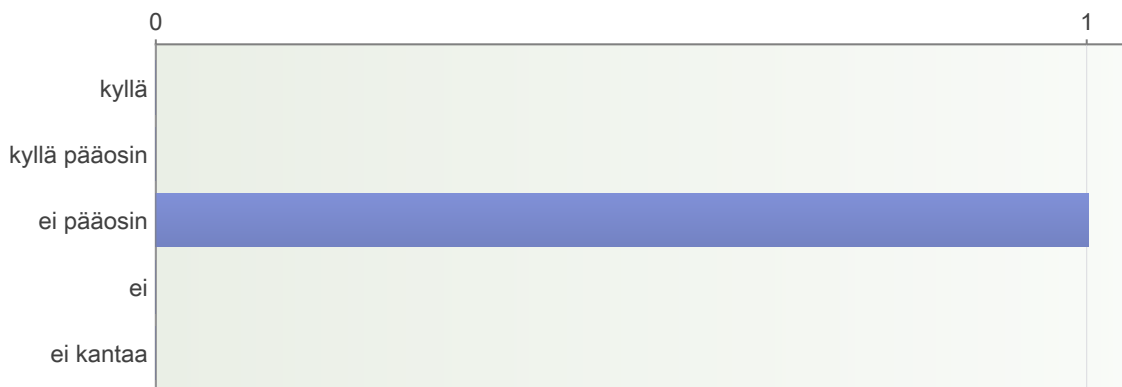
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella on mahdollista kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja ja parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta pitkällä tähtäimellä edellyttäen, että palveluitten järjestäjä johtaa ja koordinoi vahvasti palveluitten tarpeenmukaista, asiakaslähtöistä ja vaikuttavaa tuottamista. Toteutumisen ennustaminen on tässä vaiheessa haasteellista mm. sen vuoksi, että valinnanvapauslainsäädännön toteutumisella on merkittävä vaikutus tavoitteiden saavuttamiseen.

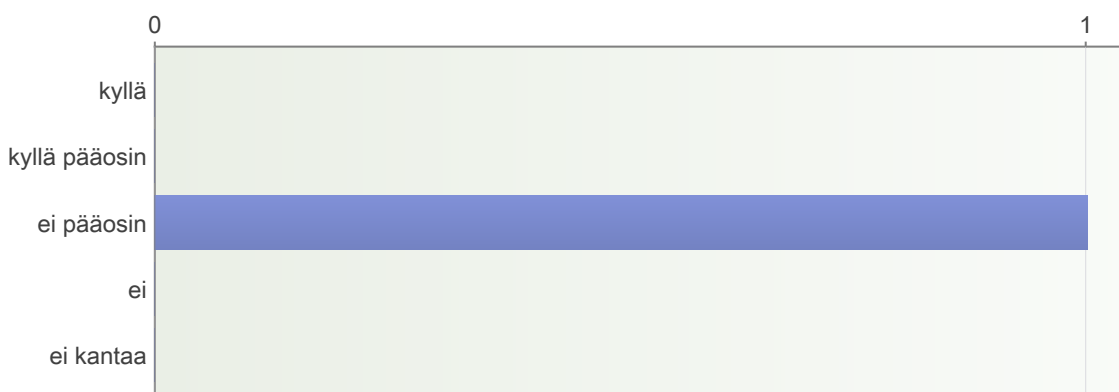
Tämä vastaus kohdistuu lausuntopyynnön mukaiseen valinnanvapauslainsäädäntöön. Nyt lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen sisältämä laadulla kilpailu palveluntuottajien välillä ei välttämättä toteudu kaikkien maakuntien kohdalla yhdenvertaisesti, jos palveluntuottajia on maakunnassa rajoitetusti. Tällöin palvelujen saatavuus ja kansalaisten yhdenvertainen valinnan mahdollisuus ei välttämättä toteudu. Lisäksi maakunta voi päättää laajentaa sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tuottamisvastuulle kuuluvaa suoran valinnan palveluvalikoimaa lakiesityksen sisältämästä vähimmäistasosta. Tämä asettaa eri maakuntien väestön eriarvoiseen asemaan valinnan mahdollisuuden suhteen.

Lausuttavana oleva lakiesitys edellyttää, että asiakkaat ovat kykeneviä perustellusti valitsemaan palvelunsa ja hallitsemaan omalta osaltaan valinnanvapausprosessia. Mikäli osa väestöstä ei tähän kykene, voi terveys- ja hyvinvointierojen kaventuminen heidän osaltaan vaarantua.

Työterveyshuollon piirissä olevat asiakkaat ovat nykyisessä järjestelmässä osin eriarvoisessa asemassa muuhun väestöön nähden. Tämä tilanne jatkunee uudistuksen jälkeenkin.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksessä valinnanvapauslaista eduskunnalle asiakas voi valita sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja liikelaitoksen, joka sisältää perustason ja eritystason toimipisteiden valinnan. Hän voi tehdä valinnan myös maksusetelin, asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin käytöstä sekä valita ammattihenkilön.

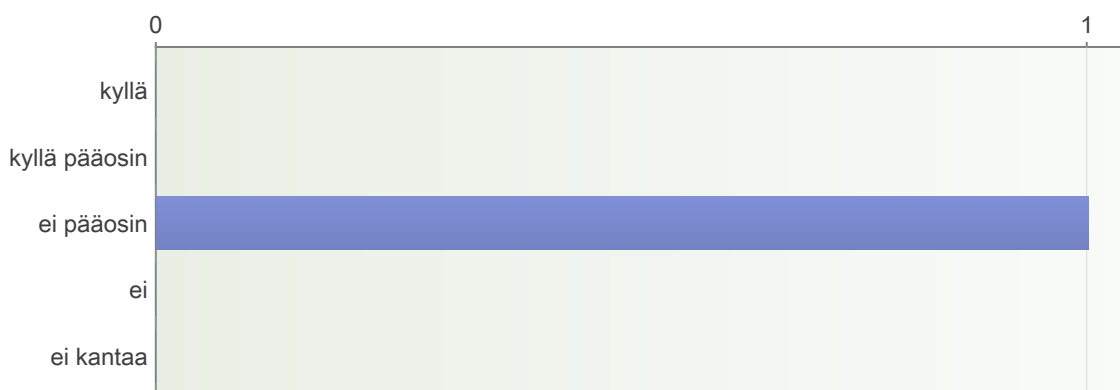
Valinnan tekeminen sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja liikelaitoksen osalta edellyttää asiakkaalta palvelujärjestelmän tuntemusta sekä moninaisten tietojärjestelmien hallintaa. Sähköisten tietojärjestelmäpalvelujen lisäksi tulisi asiakkaille varata mahdollisuus myös muihin valinnanilmaisuihin kuten puhelimitse tai paperilomakkeella tapahtuva ilmoitus. Tavoitteena on kuitenkin taata asiakkaalle sujuva palvelukokemus. Malli edellyttää myös uusien hallinnollisten rakenteiden kuten ”valintapalvelut” – yksikön perustamista, jossa tieto siirretään välikäsien kautta asiakkaalta valinnan kohteena olevaan toimintapisteeseen. Onko edellä mainittu tarkoituksenmukaista? Asiakkaan kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista, luottamusta herättävää ja turvallista, että hän automaattisesti lähtöoletuksena kuuluisi johonkin edellä mainituista yksiköistä. Mikäli hän ei ole tyytyväinen lähtöoletusyksikköön, hänellä olisi mahdollisuus valita toinen toimipaikka. Tämä voisi lisätä sujuvuutta ja vähentää byrokratiaa.

Asiakkaan itsenäisyyttä korostetaan maksusetelin, asiakassetelin, henkilökohtaisen budjetin valinnan mahdollisuudella tai valitsemalla ammattihenkilö ja palveluntuottaja. Tosiasiallisesti maakunta kuitenkin päättää, missä palveluissa se käyttää asiakasseteliä. Maakunnat voivat tässä kohtaa eriytyä palvelusisällöllisesti toisistaan, joten toteutuuko asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu maakuntien välillä. Maakunnan velvollisuus tarjota henkilökohtainen budjetti rajautunee käytännössä todennäköisesti vain ikäihmisiin ja vammaisiin vaikka maakunnalle annetaan mahdollisuus laajempaankin käyttöön. Tähän vaikuttaa jatkuvan ohjauksen vaatima resursointi.

Asiakasta kiinnostaa todennäköisesti maksusetelin palveluntuottajan ja ammattihenkilön valinnat, koska nämä ovat lähellä hänen jokapäiväistä elämäänsä ja palvelun toteuttamistaan. Muut valinnanmahdollisuudet ovat pitkälti näennäisvalinnanvapautta.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

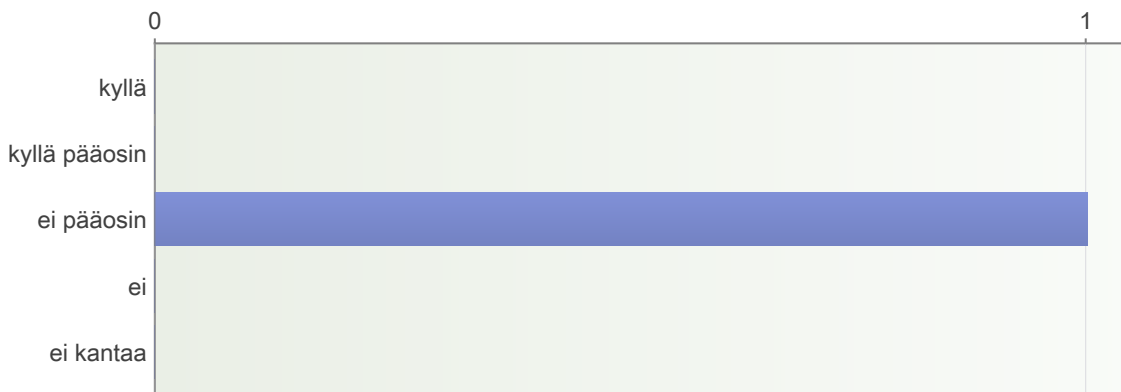
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Silloin, kun asiakas asuu tai oleskelee väliaikaisesti toisen maakunnan alueella, hänen mahdollisuutensa hakeutua ei-kiireellisiin sosiaali- tai terveydenhuollon palveluihin, on hankalaa. Asiakkaan on tehtävä maakunnalle ilmoitus väliaikaisen palvelun tuottajan ja tämän toimipisteen valinnasta vähintään viikkoa ennen palvelutarvetta ja tällainen ennakointi ei kaikissa tilanteissa ole lainkaan mahdollista.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitetTUja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

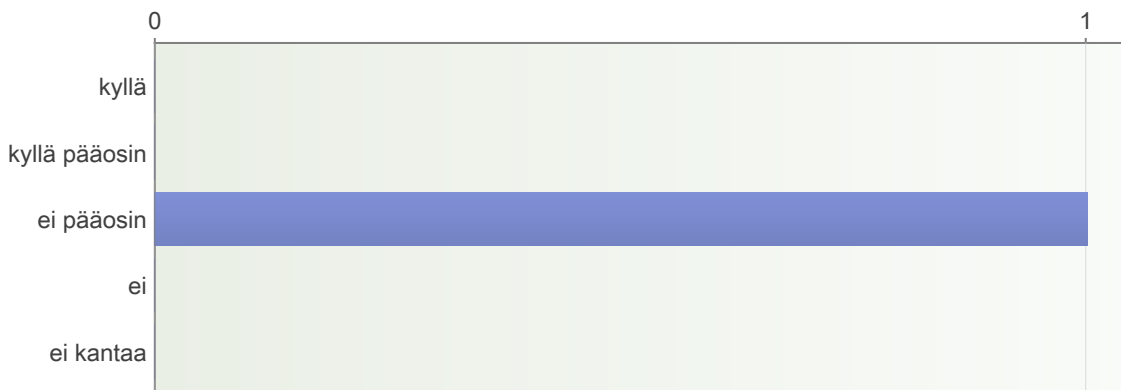
- Eri toimijoiden vastuut integroida palvelut ja vastata asiakkaan palveluiden kokonaisuudesta on lakiluonnoksessa määritetty. Käytännön toteutus kuitenkin kokonaan ratkaisee, onnistutaanko tuossa yhteensovittamisessa. Suhteessa nykyiseen esitetty muutos heikentää laaja-alaisen palvelutarpeen asiakkaiden palveluiden yhteensovittamista. Kollektiivinen vastuu ei toimi. Vastuutahot tulisi määrittellä selkeämmin erityisesti ns. rajapinnoissa. Toimijoiden runsaus ja mahdollinen vaihtuminen vuosittain vaikeuttavat yhteensovittamista ja palvelukokonaisuuden jatkuvuutta juuri niillä asiakkailla, joilla tuo jatkuvuus pitäisi erityisesti turvata. Valinnanvapauden kautta asiakkaan oma vastuu kasvaa merkittävästi.

Asiakassuunnitelman merkitys yhteensovittamisessa on olennainen, mutta epäselväksi jää, miten sen toteutumista monitoimijaympäristössä arvioidaan ja seurataan ja mikä taho vastaa palveluketjujen saumattomuudesta. Nähtävillä on riski, että nykyisestä mallista valinnanvapauteen ja monitoimijaympäristöön siirryttäessä, asiakkaan oma koordinoituvastuu ja palveluiden pirstaleisuus lisääntyvät.

Eri palveluntuottajien tuottamien palvelujen yhteensovittamiseksi asiakastiedon kulku tulee varmistaa. Epäselvää on, onko esim. kantapalvelut siinä ”kunnossa”, että tiedon kulku varmistuu.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

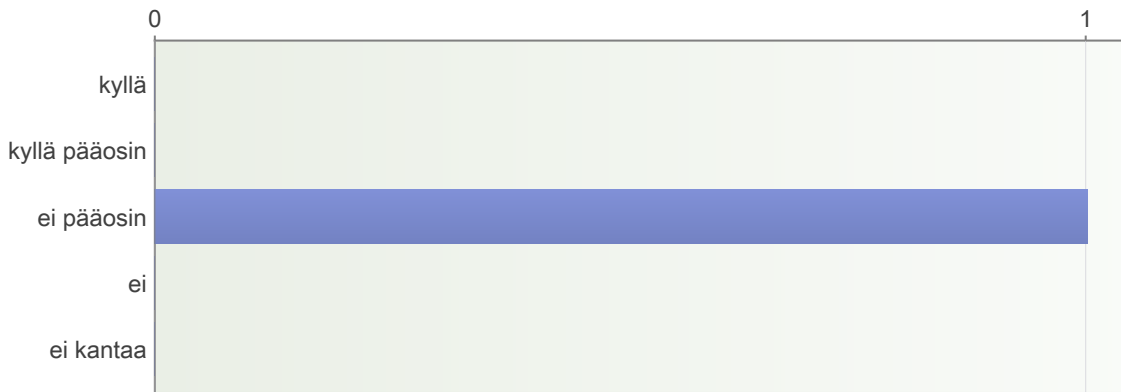
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kysymys koskee itseasiassa koko sote-uudistusta. Seuraavassa vastaus kuitenkin valinnanvapauden osalta ja valinnanvapauslainsäädännön vaikutuksiin pelailaten:
"Ruuhka-Suomessa" valinnanvapaus lisää sekä palveluntuottajien, että asiakkaiden tasa-arvoa. Palveluntuottajien osalta syntyy mahdollisesti kustannusten kasvua hillitsevää tervettä kilpailua, kun julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluntuottajia on paljon. Suurin riski kustannusten kasvun näkökulmasta "ruuhka-Suomessa" on kuitenkin se, että valinnanvapauden myötä julkisrahoitteinen asiakaspohja laajenee asiakkaisiin, jotka tähän saakka ovat maksaneet terveydenhuollon palvelut itse tai vakuutuksella. Tällöin kustannusten hillinnän sijaan on riski kustannusten kasvuun. Tämän riskinhallinnan ratkaisuja ei ole huomioitu uudistuksessa riittävästi. Muualla Suomessa taas valinnanvapaudella ei pystytä synnyttämään tervettä kilpailua ja vaikuttamaan kustannusten kasvuun, kun palveluntarjonta on sekä pienempää että yksipuolisempaa. Kaikkiaan tavoitteen saavuttaminen riippuu käytännön toiminnasta, joka toteutus ei käy kattavasti ilmi nyt lausunnolla olevasta aineistosta.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

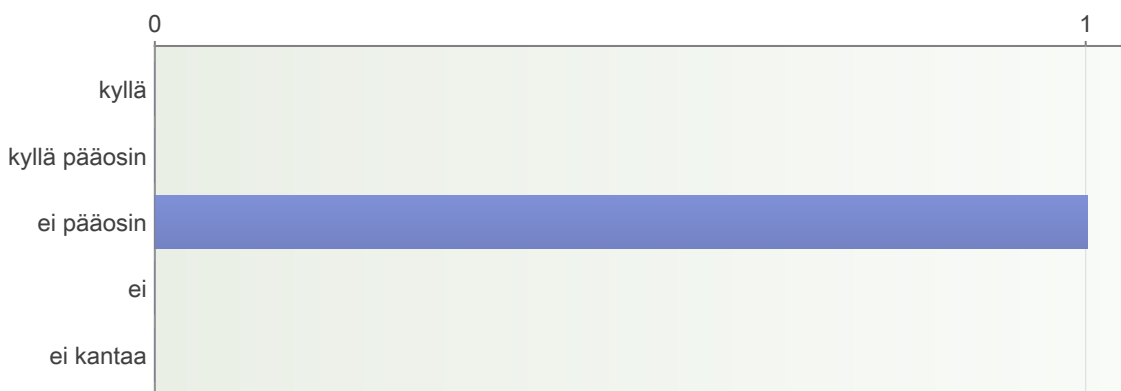
- Esityksen riskinä on päätösvallan etäännyminen asiakkaista. Maakunnan hallinnossa tulee huomioida myös alueelliset vaikuttamismahdollisuudet. Näkemyksemme on, että Uudenmaan maakunnassa tulee olla neljä vaalipiiriä, jotta valinnanvapautteen liittyvä demokratia voi toteutua.

Palveluissa tulee hyödyntää uusimmat innovaatiot asiakastiedon ja -palautteen keräämisessä sekä varmistaa palveluiden asiakaslähtöisyys ja esteettömät vaikuttamismahdollisuudet erilaisille palveluiden käyttäjille. Lainsäädännössä tulee vahvistaa kansanvaltaisuutta asettamalla palveluntuottajille velvollisuus perustaa asiakasraati tarjoamiensa palveluiden käyttäjille.

Kansanvaltaisuus edellyttää myös asukkaiden mahdollisuutta saada riittävästi vertailukelpoista, luotettavaa ja puolueetonta tietoa.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

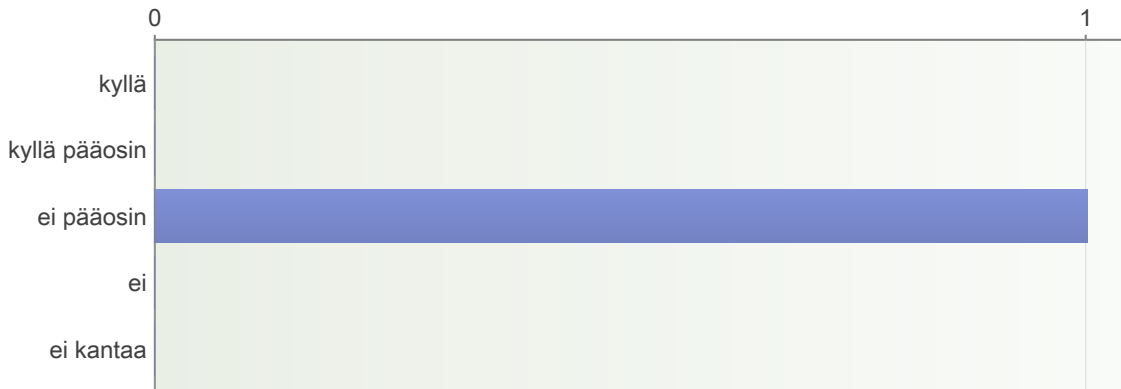
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty valinnanvapausmalli pirstoo tuotantorakenteen ja vastuut siinä monelle taholle. Jotta valinnanvapausmalli edistäisi tuotantotapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, olisi maakunnan tilaajapuolella oltava maan paras osaaminen ja resurssit, koska mikään muu taho tässä mallissa ei voi koordinoitusti ja järjestelmän integraatiosta huolehtien edistää uusia palveluinnovaatioita. Monimutkainen sopimusmalli, tuottajapuolen hajanaisuus yhdistettynä järjestäjä-tilaajan resurssien rajallisuuteen saattavat toimia jopa jarruna näille innovaatioille ja toimintatapojen muutokselle. Uusien palveluinnovaatioiden ja toimintatapamuutoksien hallitukseksi edistämiseksi tulisi edetä hyvin resursoitujen ja tuettujen pilottien kautta.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

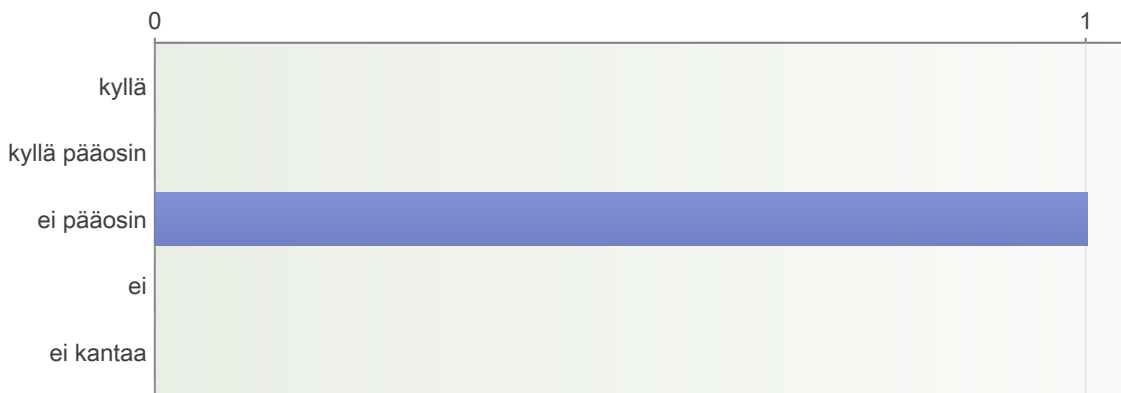
19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunta voi päättää laajentaa sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tuottamisvastuulle kuuluvaa suoran valinnan palveluvalikoimaa lakiesityksen sisältämästä vähimmäistasosta on mahdollisuus harkintansa mukaan. Yhtiöittämisveloitteen laajuus suhteessa sosiaali- ja terveyskeskuksen maakunnan päätöksellä laajeneviin suoran valinnan palveluihin on epäselvää. Säännöksissä on syytä selkiyttää sitä, minkälaisiin palveluihin suoran valinnan palvelut voivat maakunnan päätöksellä laajentua. Tällä on merkitystä markkinoiden sääntelyssä, palveluntuottajien kilpailussa sekä ehyiden palvelukokonaisuuksien järjestämisessä asiakkaalle.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

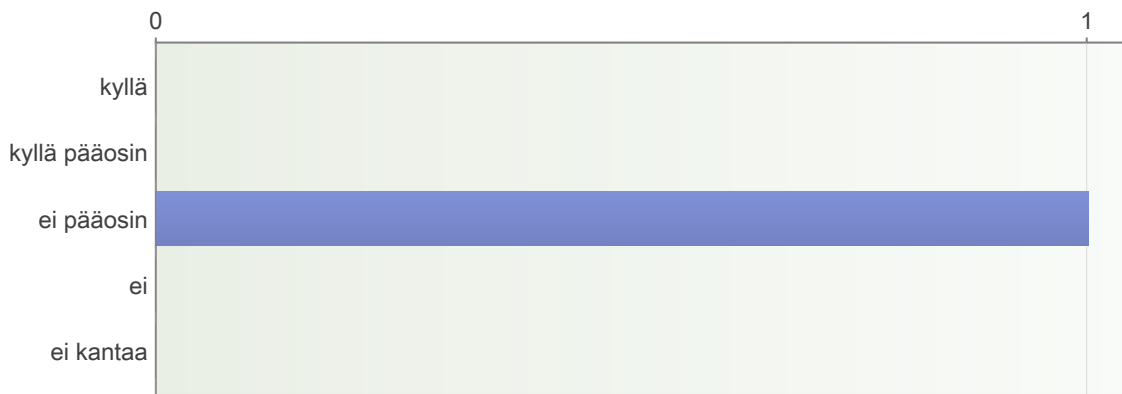
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan ohjausvaikutus suoran valinnan palveluntuottajiin tapahtuu maakunnan vastuulla olevan palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen määrittelyn kautta asiakkaiden tarpeen mukaisesti. Maksusetelillä voisi hankkia palvelukokonaisuuksien itsenäisiä osakokonaisuuksia. Nämä tulee vielä tarkemmin määritellä. Suoran valinnan palveluntuottajat antavat maksusetelin asiakkaalle ja vastaavat maksusetelin kustannuksista. Maksusetelijärjestelmä on palveluntuottajien työkalu, jota maakunta voi käyttää ohjauksessa vain välillisesti.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

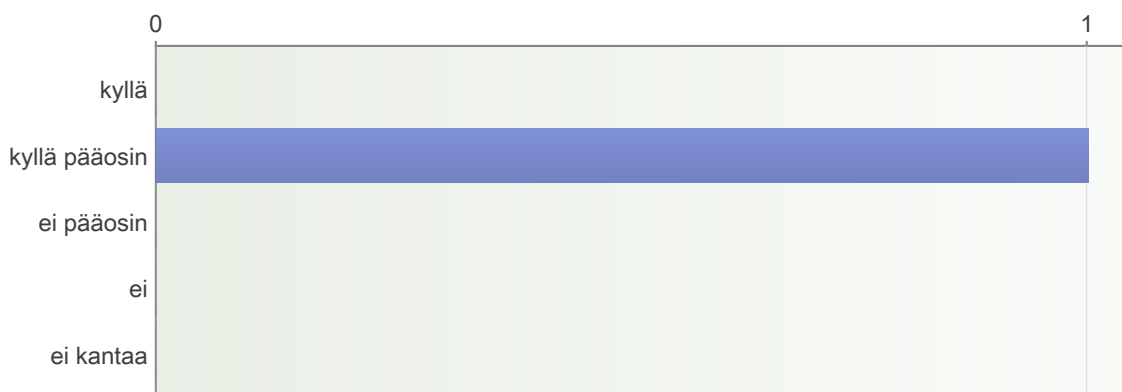
23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ei ole tarkoituksenmukaista, sillä sote-keskus vastaa maksusetelituottajien laadunvalvonnasta, vaikka sillä ei ole oikeutta valita näitä maakunnan tehdessä sopimukset.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

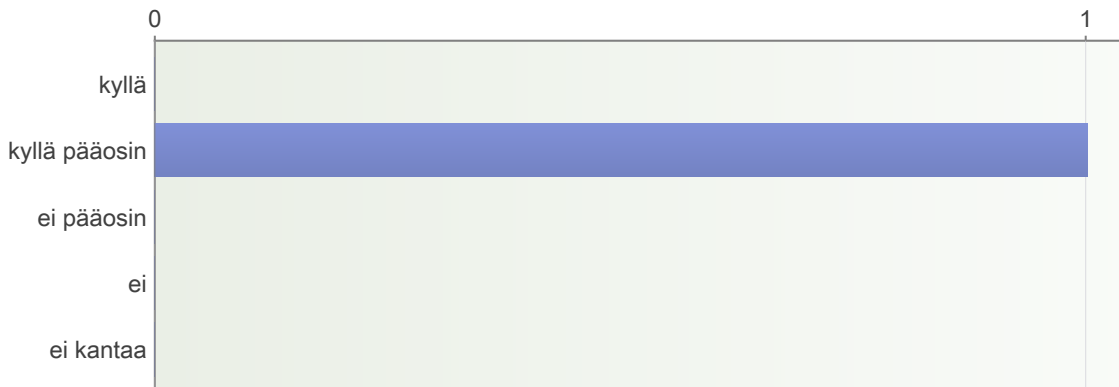
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on mahdollisuudet vaikuttaa palvelujensa toteutukseen, mikäli palvelukokonaisuuksien itsenäisiä osakokonaisuuksia tuottavia palveluntuottajia löytyy maakunnassa valittavaksi.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

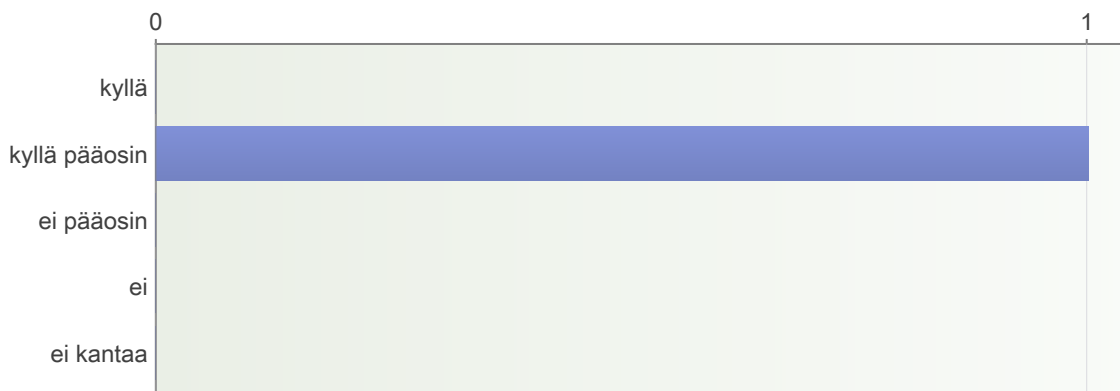
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnan tekeminen sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja liikelaitoksen osalta edellyttää asiakkaalta palvelujärjestelmän tuntemusta sekä moninaisten tietojärjestelmien hallintaa. Sähköisten tietojärjestelmäpalvelujen lisäksi tulisi asiakkaille varata mahdollisuus myös muihin valinnanilmaisuihin kuten puhelimitse tai paperilomakkeella tapahtuva ilmoitus. Tavoitteena on kuitenkin taata asiakkaalle sujuva palvelukokemus. Malli edellyttää myös uusien hallinnollisten rakenteiden kuten ”valintapalvelut” – yksikön perustamista, jossa tieto siirretään välikäsien kautta asiakkaalta valinnan kohteena olevaan yksikköön. Onko edellä mainittu tarkoituksenmukaista? Asiakkaan kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista, luottamusta herättävää ja turvallista, että hän automaattisesti lähtöoletuksena kuuluisi johonkin edellä mainituista yksiköistä. Mikäli hän ei ole tyytyväinen lähtöoletusyksikköönsä hänellä olisi mahdollisuus valita toinen toimipaikka. Tämä voisi lisätä sujuvuutta ja vähentää byrokratiaa.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

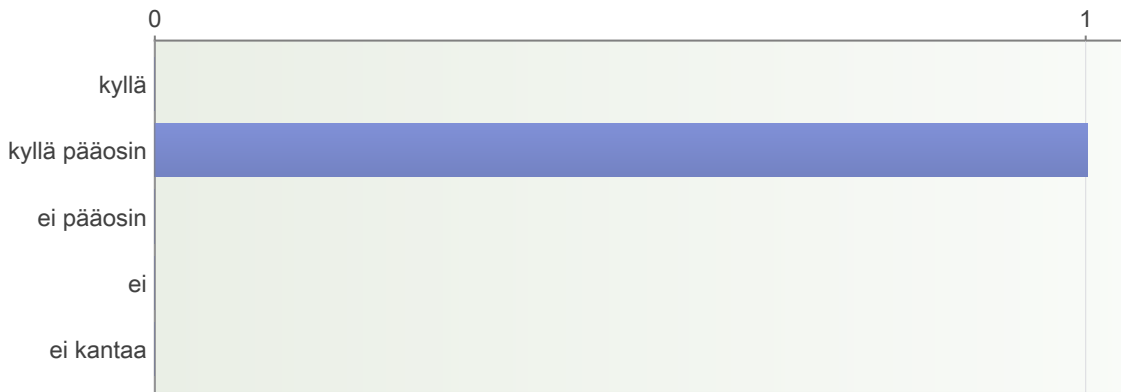
- Itsessään valinnanvapauslaissa korostuu asiakkaan itsemääräämisoikeus ja valinnan tekeminen annetuissa rajoissa. Valintaa tehdessään asiakas tukeutuu maakunnan tietoinformaatioon palveluntuottajista tai maakunnan liikelaitoksen tekemään palvelutarpeen arviointiin tai jatkuvaan ohjaukseen henkilökohtaisen budjetin käytössä. Edellä mainituissa tilanteissa asiakkaan valintaan vaikutetaan välillisesti. Asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja häntä tuetaan siinä, mikäli hän ei siihen sairauden tai toimintakyvyn puutteen vuoksi siihen itse pysty.

Esityksessä jää epäselväksi miten esimerkiksi henkilökohtainen budjetointi ja asiakassetelien käyttö erotellaan asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta, ja mitkä ovat asiakkaan tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet valittuun malliin.

Riskinä on palvelutarpeenarvioinnin etäännyminen asiakkaista ja alueellisesti myös palveluiden saatavuus. Esityksessä ei myöskään ole otettu kantaa sosiaalihuoltolain mukaisen laaja-alaisen palvelutarpeenarvioinnin tosiasialliseen toimivuuteen valinnanvapausmallissa.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

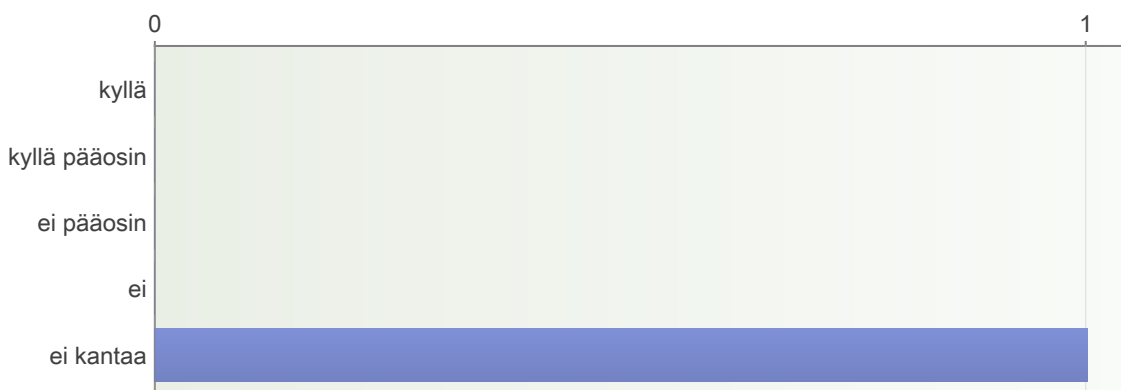
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunta päättää ne sosiaali- ja terveystalvet, jotka tuotetaan asiakassetelillä. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä setelin käytöstä. Tuolloin liikelaitos tuottaa palvelun itse, ostamalla tai liikelaitoksen yhtiön kautta. Vähimmäistasona on, että 15 % palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Järjestäjänä maakunta voi säädellä toimintaansa määrittelemällä setelin piirissä olevien palvelut ja niiden laajuuden. Maakunta voi ohjata setelin käytön palveluun, jonka eurollinen määrä on pieni tai suuri. Onko tarkoituksenmukaista, että järjestäjä ohjaa näin tiukasti markkinoita. Syntykö tällä menetelmällä tavoitellut miljardisäästöt? Olisiko tarkoituksenmukaisempaa, että järjestäjä asettaa tavoitteet ja tuottaja valitsee ne keinot, miten siihen päästään. Tuotantotapojen organisoinnilla ja toimintatavoilla vaikutetaan säästöjen saavuttamiseen, ei niinkään järjestämisellä. Tältä osin ehdotettu malli on keinoitekoista markkinoiden sääntelyä.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

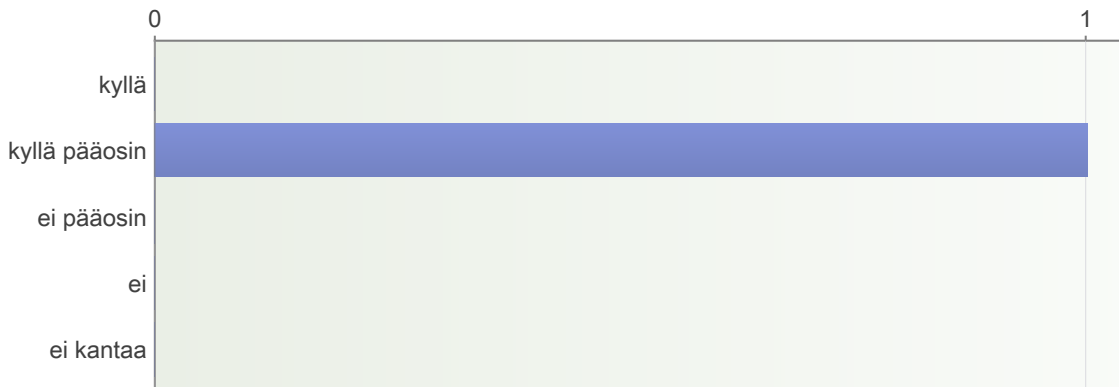
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kysymys on niin vaikeaselkoinen, että siihen ei voida ottaa kantaa.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikkakaan henkilökohtaista budjettia ei voi käyttää suoran valinnan palveluihin kuuluvissa sosiaali- ja terveyspalveluissa eikä maakunnan liikelaitoksen palveluissa, niin asiakkaalla on silti riittävät mahdollisuudet vaikuttaa häneen kohdistuvien palvelujen toteuttamiseen.

Koska henkilökohtaisen budjetin käyttöön ottaminen edellyttää asiakkaan palvelutarpeen arviointia sekä ohjausta ja tukea palvelujen suunnittelussa sekä mahdollisuutta tuettuun päätöksentekoon, niin näillä keinoin voidaan turvata heille riittävät mahdollisuudet vaikuttaa palvelun toteutukseen palvelun alkaessa. Asiakas voi valita henkilökohtaisen budjetin perusteella palvelujen sisällön ja palvelun tuottajat. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta henkilökohtaisesta budjetista, jolloin maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Tekstin perusteella jää kuitenkin epäselväksi ketkä ovat oikeutettuja henkilökohtaisen budjetin käyttöön, miten käyttäjäkunta määritellään.

Lain perustelujen mukaan maakunnan liikelaitoksen henkilökunnan olisi annettava asiakkaalle selvitys palvelujen saatavuudesta, laadusta, kustannuksista sekä toimenpidevaihtoehdoista. Tällöin asiakas pystyy arvioimaan missä palveluissa henkilökohtainen budjetti voisi olla ratkaisu palvelujen ja tuentarpeiden muodostamiseksi. Asiakas pystyy vaikuttamaan palvelujen toteuttamisen tapaan asiakassuunnitelman tekovaiheessa. Tämä on yksi keino, jolla voidaan yksinkertaistaa ja madaltaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteen sovittamista ja integraatiota. Toisaalta lakitekstissä tulisi tarkemmin määritellä mitkä kaikki palvelut hyväksytään hankittavaksi henkilökohtaisella budjetilla eli mitkä kaikki palvelut ovat tarkoituksenmukaisia palveluja yhteiskunnan maksettavaksi.

Henkilökohtaisessa budjetissa asiakas voi vaikuttaa enemmän palvelun sisällön valintaan tuottajan valinnan lisäksi kuin asiakassetelissä. Samoin asiakkaat olisivat itse avainasemassa määrittämässä, mitkä palvelut tai

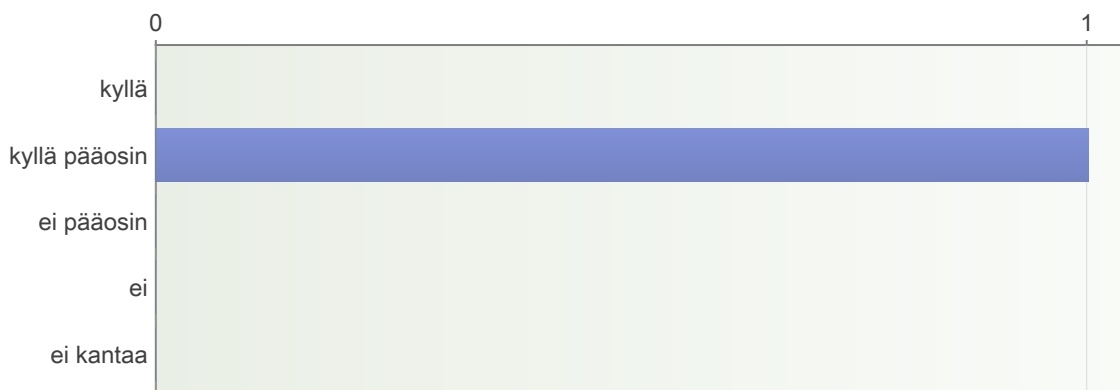
muu tuki auttaisivat heitä heidän elämässään. Palvelut olisivat tuolloin yksilöllisiä.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti).

Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

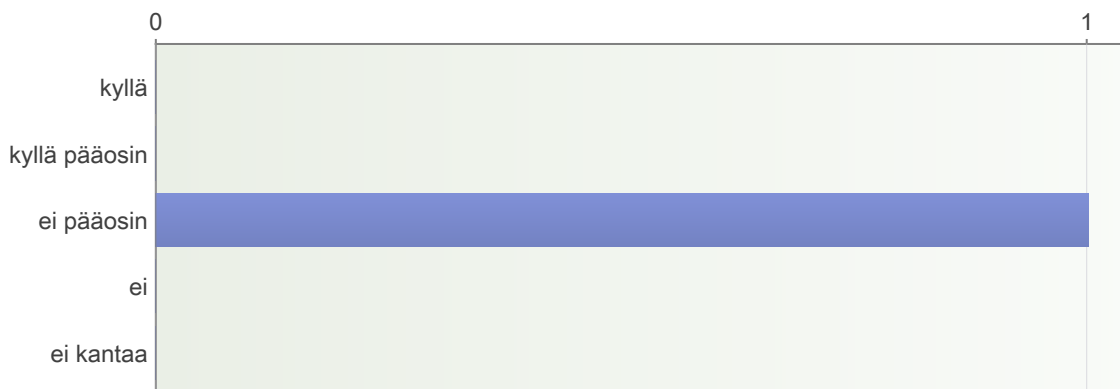
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Haasteen tekee se, että tehtävään ei saa nimetä henkilöä, joka on palvelus- tai toimeksiantosuhteessa palvelujen järjestäjään tai tuottajaan. Tuottajan edustajan jääväminen on helpompi ymmärtää kuin järjestäjän. Eikö järjestäjän edustajan tärkein intressi olekaan asiakaslähtöisten palvelujen tarjoaminen oikea-aikaisesti? Tähän asti viranhaltija on ollut kelvollinen ja luotettava toimija monissa asiakasta koskevissa asioissa. Tulevassa laissa näin ei ole, vaan kaikki tuettua päätöksentekoa koskevat asiat "ulkoistetaan" vaihtelevin intressein toimiville läheisille ja vapaaehtoisille toimijoille. Heidän kohdallaan tulisi varmistua ettei kenellekään ole odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa asiassa, jota tuettu päätöksenteko koskee. On epäselvää, kuka hyväksyy tai tekee päätöksen tuetusta päätöksentekijästä sekä tätä valvoo, että asiakkaan asiat etenevät tarkoituksenmukaisella sekä eettisesti kestäväällä pohjalla.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

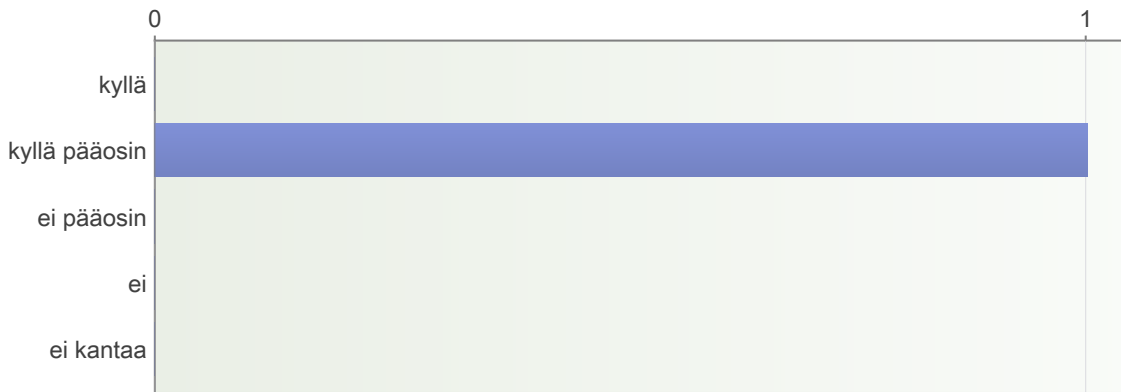
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yhtenäiset rekisteröitymiskriteerit saman palvelun tuottajaksi ovat välttämättömät. Palveluntuottajalain syksyllä lausunnolla olleessa versiossa rekisteröitymiskriteerit olivat hyvin ylimalkaiset ajatellen vaativampaa sairaanhoitoa ja sen lukuisia eri osaamisalueita.
Kanta-palveluihin liittyminen ei riitä monitoimija-palveluketjussa riittävään asiakastiedon hallintaan, vaan palveluketjun osana toimijaksi tuleminen pitäisi edellyttää yhteisiin potilastietojärjestelmiin liittymistä, yhtenäistä raportointia, laaturekisterihin liittymistä jne. Maakunnan tulisi tarjota nämä edellyttämänsä järjestelmät palvelun tuottajille ja edellyttää niiden käyttämistä tuottajaksi pääsemiseksi.
Yleisperusteluissa todetaan, että potilaskohtaisesta palveluketjussa toimivien tahojen työn yhteensovittamisesta vastaa maakunnan palveluliikelaitos. Tämän vastuun tulisi koskea kaikenlaisia potilasryhmäkohtaisia palveluketjuja. Liikelaitoksen toimivaltuuksien pitää tässä tehtävässä olla vastuun mukaiset, nyt niitä ei ole laissa eikä sen perusteluissa määritetty, puhutaan vain osapuolten velvoitteesta keskinäiseen koordinaatioon.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

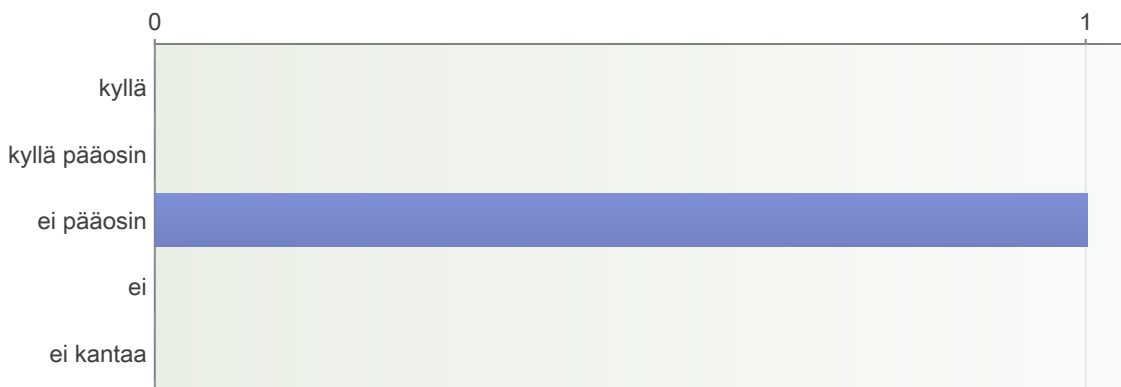
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Avainasia on, miten maakunta määrittää 31 §:n ehtonsa ja millaiset edellytykset sillä on valvoa niiden mukaista toimintaa. Jos on tarkoitus, että suoran valinnanvapauden palveluntuottaja voi toimia osana palveluketjua, jossa on osapuolia myös maakunnan liikelaitostoiminnoissa, tulisi joko tässä sopimuksessa tai muualla yksiselitteisesti sopia, mikä taho vastaa palveluketjun sisällön kokonaisuuden määrittelystä ja johtamisesta, sekä millaisin valtuuksin. Palveluketjujen johtamisen, tehokkuuden ja laadunvarmistuksen kannalta olisi välttämätöntä, että maakunnan liikelaitos olisi yli valinnanvapausrajapinnan menevien palveluketjujen omistajataho, joka vielä erikseen määrittäisi palveluntuottajiksi hyväksytyjen tahojen joukosta kussakin palveluketjussa toimijoiksi hyväksyttävät toimijat, avoimin kriteerein. Tämä rooli voi olla myös järjestäjällä, mutta se edellyttää toimimista palvelutuotannon kentällä toimintaa johtamassa ja siten mittavaa resursointia tähän tehtävään. Ongelmaksi saattaa muodostua maakunnan tilaajan kyky ja resurssit valvoa sopimuskriteerien toteutumista arjen toiminnassa.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yhtiöittämisvelvoite ei ole maakunnan liikelaitokselle tarkoituksenmukainen vaatimus, koska se pirstoo julkisen palveluntuottajan tuotantokoneiston ilman perusteltua lisäarvoa. Palveluketjun asiakaslähtöisyys, saumattomuus, tehokkuus ja ketjusta vastaaminen olisi luontevasti hoidettavissa maakunnan liikelaitoksesta käsin, jos julkista palveluntuottajaa ei pirstottaisi. Yhtiöittämisvelvoite johtaa siihen, että palveluketjujen ja toimintokokonaisuuksien johtamisvastuu on sijoitettava maakunnan tilaajapuolelle, ja sinne luotava mittava viranhaltijaorganisaatio johtamaan yksittäisiä palveluketjuja ja palvelukokonaisuuksia yli ketjussa toimivien erilaisten yhtiöiden ja maakunnan liikelaitoksen.

Jos yhtiöittämisvelvoitteesta ei voida luopua, on huolehdittava siitä, että maakunnan yhtiöt ovat liikelaitoksen omistuksessa, henkilöstö voi vapaasti liikkua yhtiötetyn ja ei-yhtiötetyn toiminnan puolella sekä maakunnan yhtiötetyt sairaanhoidolliset ja muut tukipalvelut voivat inhouse-periaatteella tuottaa palvelujaan maakunnan yhtiötetyille ja liikelaitostoiminnoille.

Jää epäselväksi mikä taho määrittää alueellisen palveluketjun toimijoiden roolit, vastuut ja tarkat toimintamallit palveluketjussa. Voiko suoran valinnanvapauden tuottaja itse päättää osuutensa ja tapansa toimia hoitoketjussa? Avoimeksi jää, voiko maakunnan hoitoketjussa toimia eri periaattein ja kriteerein riippuen siitä minkä sotekeskuksen asiakas potilas on ja kuka on vastuussa palveluketjujen päivittämisestä. Mikäli päivityksen myötä on tarkoituksenmukaista muuttaa valinnanvapaustuottajan ja maakunnan liikelaitoksen välistä työnjakoa, on epäselvää kuka siitä päättää ja huomioi muutosten vaikutukset euroissa ja tuottajakohtaisissa sopimuksissa.

Maakunta tekee tuottajakohtaiset sopimukset, mutta sopimukset eivät mitenkään voi olla niin yksityiskohtaisia, että niissä kuvattaisiin jokainen palveluketju vastuineen, varsinkin kun on välttämätöntä, että palveluketju koko ajan elää ja kehittyy.

Palveluketjujen johtamisen, tehokkuuden ja laadunvarmistuksen kannalta olisi välttämätöntä, että maakunnan liikelaitos olisi yli valinnanvapausrajapinnan menevien palveluketjujen omistajataho, joka vielä erikseen määrittäisi palveluntuottajiksi hyväksytyjen tahojen joukosta kussakin palveluketjussa toimijoiksi hyväksyttävät toimijat, avoimin kriteerein. Myöskään vapaan valinnan palveluntuottajalle ei voi asettaa vaadetta vastata kaikkien palveluntuottajiksi rekisteröityjen toimijoiden työn laadusta, ellei sillä ole mahdollisuutta itse määrittää, mitkä palveluntuottajat ovat asiakkaan valittavissa tuottamaan maksusetelillä hankittavan valinnanvapauden piiriin kuuluvan palvelun. Palveluntuottajalla ei pitäisi olla veloitetta tarjota asiakkaalle maksuseteliä, jos palvelukokonaisuuteen sisältyy valinnanvapauden piiriin kuluvia palveluja joita tuottaja itse tai alihankkijansa tuottaa.

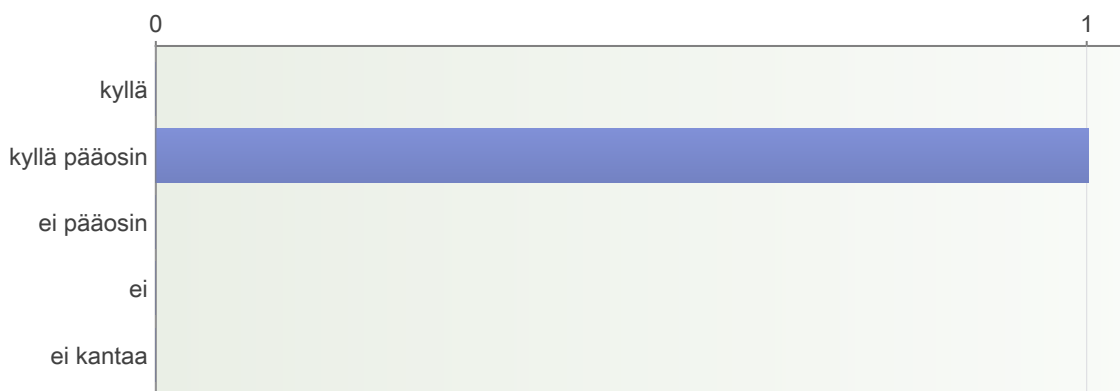
Asiakkaan tarvitessa muita kuin valinnanvapauden alaisia palveluja, ei lakiluonnoksessa mainittu ohjaus riitä. Lain perusteluissa mainitaan peruspalvelujen toimimisesta portinvartijana maakunnan liikelaitoksen palveluihin, joihin siis ei ole pääsyä suoraan hakeutumalla.

Jää epäselväksi, kumpi on vastuussa asiakassetelillä hankittavan palvelun saatavuudesta lain edellyttämässä enimmäisajassa, asiakassetelipalvelun tuottaja vai setelin antava taho.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

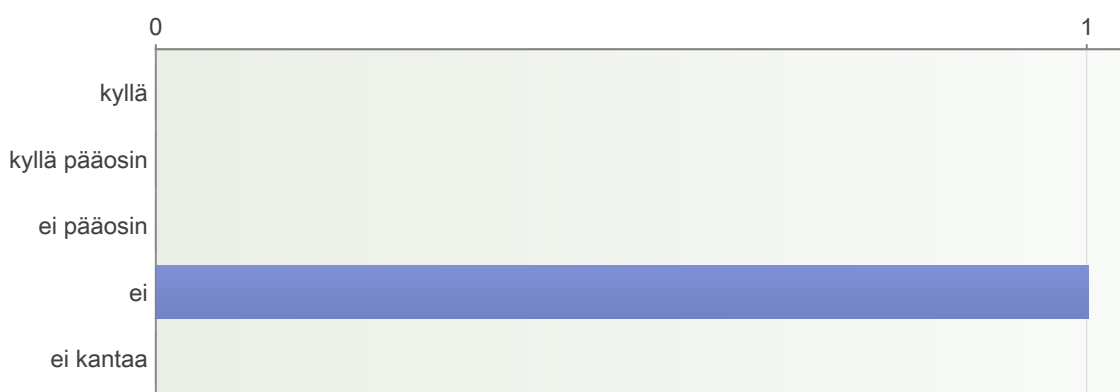
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestelmä on monimutkainen ja paljon jää vielä käytännön toteutuksessa onnistumisen varaan.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

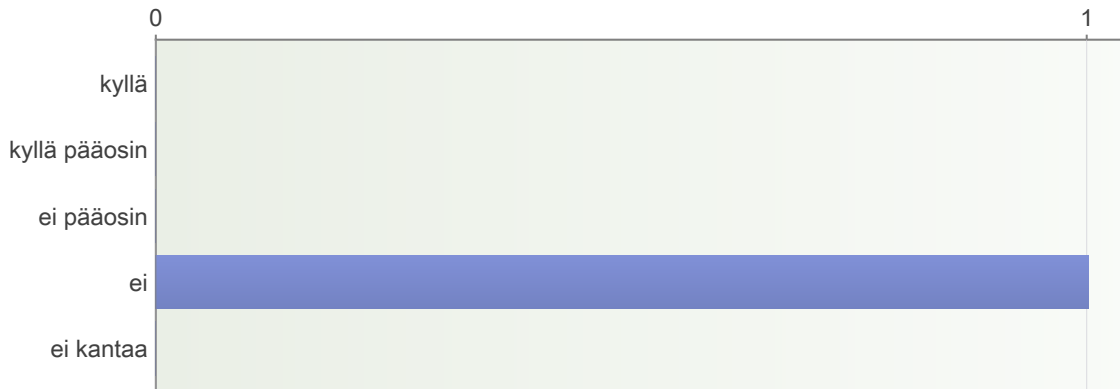
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Systemi on sekava ja muuttujia on paljon. Lähes kaikki riippuu käytännön toimenpiteissä onnistumisesta.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

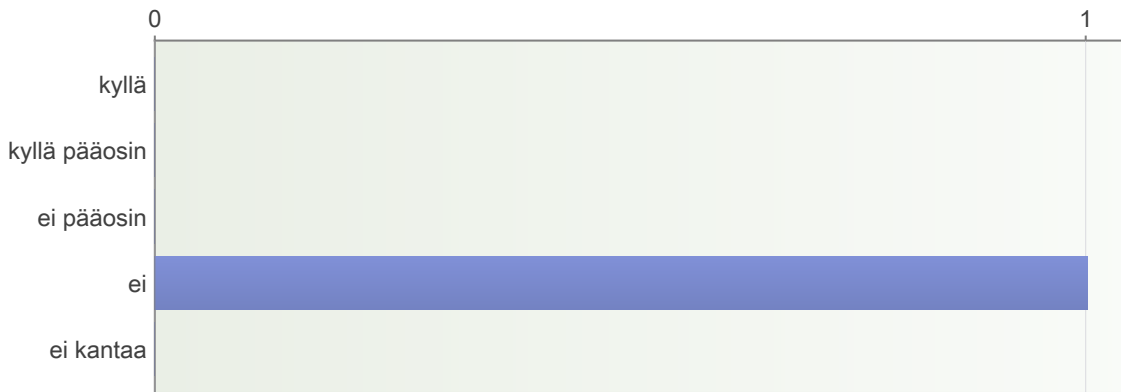
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Teoreettisille valmiuksille siirtymäsäännökset ovat riittävät, mutta koko uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta avoimena olevia kysymyksiä, epäselviä vastuita, varmistettavia prosesseja ja uudistettavia työvälineitä ja toimintamalleja on niin paljon, ettei tarkoituksenmukaisuuteen voi yhtyä. Valinnanvapaus tulisi toteuttaa vasta kunta-maakunta-uudistuksen toteuttamisen jälkeen ja sen käyttöönotossa tulisi edetä alueittain asteittain. Se voitaisiin aloittaa alueilta, joissa jo nyt on perus- ja erikoistason palvelut yhdistetty. Nyt käynnistetyistä valinnanvapauteen liittyvistä kokeiluista koko maan kattavaan toteutukseen ei ole riittävää siirtymäaikaa. Epäselvää on mahdollistaako esitys tilanteen, jossa yksityiset palveluntuottajat käynnistävät toimintansa 1.1.2019 mutta maakunnan yhtiöt tätä merkittävästi myöhemmin. Kilpailun kannalta tällainen tilanne olisi epätasa-arvoinen ja estää maakuntien yhtiöiden markkinoille pääsyn.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

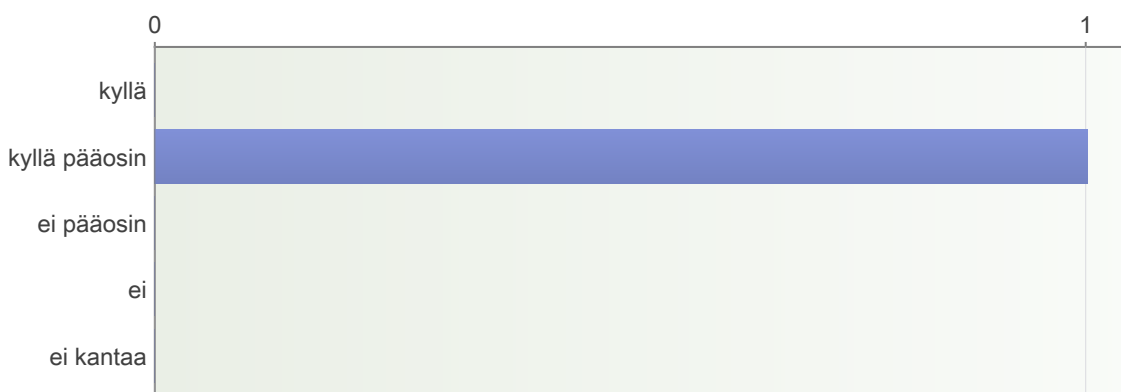
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapautta koskeva lakiesitys ei tue sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtämistä kunnilta maakunnille. Valinnanvapautta koskevassa uudistuksessa tulisi edetä asteittain ja alueittain, jotta "valuvirheet" voitaisiin korjata ennen laajamittaista toimeenpanoa. Valinnanvapaus tulisi toteuttaa vasta järjestämisvastuun siirryttyä maakunnille. Jo tuo prosessi on maakunnille riittävän haastava, jotta muutosvaiheessa lakisääteiset palvelut pystytään väestölle turvaamaan. Palveluiden järjestämisvastuullisella maakunnalla tulee ennen valinnanvapauden laajamittaista toimeenpanoa olla toimivat valvontakeinot, jotta se pystyy vastaamaan sille osoitetusta integraatioveloitteesta. Tällaisia esteitä ovat mm. keskeneräiset tietojärjestelmän integraatiot.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

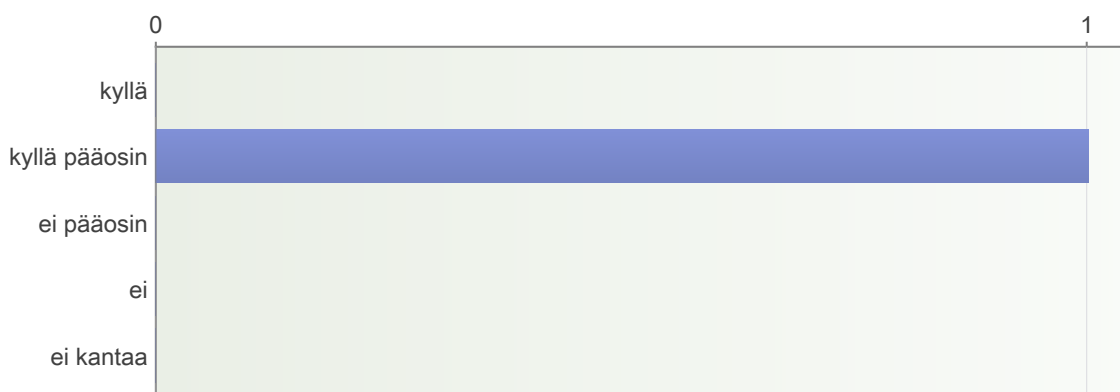
Vastaajien määrä: 1

- Jos väestöpohja on riittävän suuri, esitys antaa riittävät edellytykset markkinoiden syntymiseen, muutoin ei. Lisäksi markkinat eivät kuitenkaan synny asiakkaiden vapaan valinnan muovaamina, vaan markkinaan vaikuttaa esim. suoran valinnan palvelun tuottajien kohdalla kyky muodostaa uudenlaisia kilpailukykyisiä tuotantokokonaisuuksia.

Paremmat edellytykset voitaisiin turvata sillä, että sote-keskukset ja maakunnan liikelaitos käyttäisivät alihankkijamallia kilpailutukseen perustuen.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pienille toimijoille on edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla toimimiseen, mutta käytännössä markkinaolosuhteet suosivat suuria toimijoita, joilla on mahdollisuus tarjota monipuolisemman ja kattavamman palvelutarjonnan asiakkaiden valittavaksi. Suoran valinnan palvelun tuottajien kohdalla pienten toimijoiden vetovoimaisuutta saattaa heikentää myös heikompi asema saatavuuden varmistamisessa, kun palvelun tuottajan on ilmoitettava julkisessa tietoverkossa enimmäisasiakasmääränsä sekä ajantasaisesti se, kuinka paljon uusia asiakkaita se pystyy ottamaan asiakkaikseen. Tämä on toki asiakkaan etu, mutta saattaa heikentää pienten toimijoiden asemaa. Sekä pienten tuottajien että laadunhallinnan näkökulmasta alihankintamalli olisi parempi kuin asiakassetelimalli.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

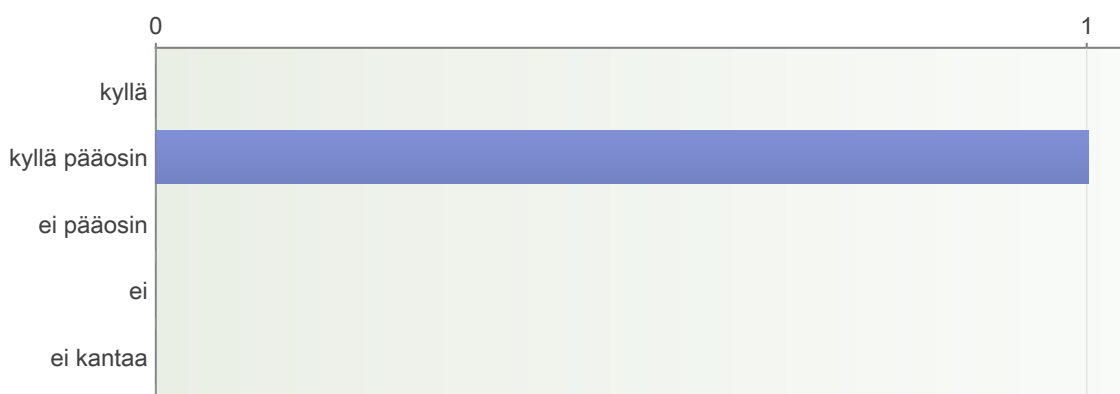
Vastaajien määrä: 1

- Alkuvaiheessa ihmisillä ei ole riittävästi palveluntuottajien hoidon laatua ja vaikuttavuutta kuvaavia vertailukriteereitä valintansa perustaksi ja on todennäköistä, että valinta tehdään pelkästään saatavuuden ja palvelukokemuksen perusteella. Hoidon saatavuuden paraneminen todennäköisesti johtaa tarpeenmukaisen hoidon aloittamiseen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa, mikä osittain ehkäisee pidemmälle edenneiden sairauksien ja ongelmien vaatimia raskaampia hoitoja ja palveluja.

Valinnanvapauden rinnalla tulisi ehdottomasti nopeasti rakentaa palveluntuottajien hoidon laatua, vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta kuvaavat mittarit, jotka olisivat netissä vapaasti luettavissa ja jotka ohjaisivat ihmisten valintaa hoidon laadun perusteella (vrt. Britannia).

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

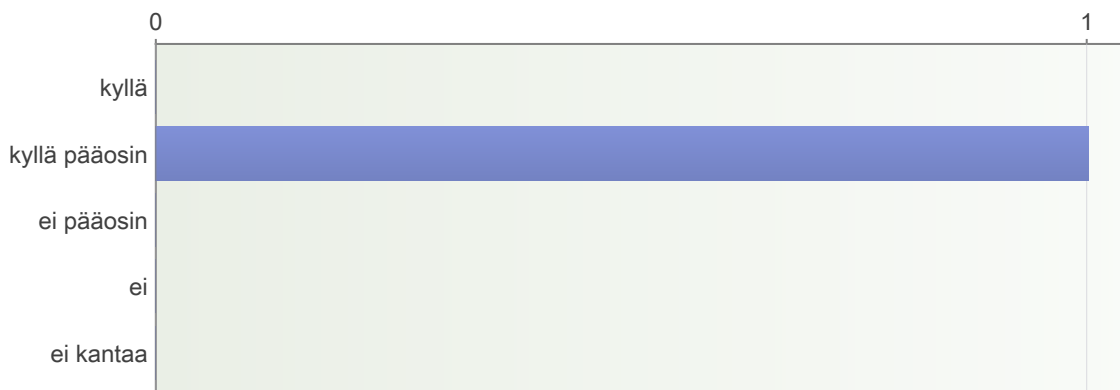
59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Oikomishoito tulisi mainita sisältyväksi kouluterveydenhuoltoon alkaen esim. tasolta 8 yleisesti käytössä olevassa 10-portaisessa asteikossa, jossa 10 on vaativin hoito. Olisi tärkeää, että asiakassuunnitelmassa veloitettaisiin kirjaamaan myös suun terveydenhuolto ja suun hoidon tarve, koska sillä on yhteys muiden sairauksien hoitoon ja jatkossa väestöllä on oma hampaisto myös vanhuudessa.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiehdotuksen vaikutukset on arvioitu yleisperusteluissa seuraavasti: vaikutukset hallintoon ja organisaatioihin, taloudelliset vaikutukset, tietoyhteiskunta vaikutukset, ihmisiin kohdistuvat vaikutukset, vaikutukset palvelujen tuotantoon, vaikutukset henkilöstöön, työllisyyteen ja työelämään. Näkökulmat ovat verrattain kattavat.

Keskeisinä seikkoina todetaan, että maakuntien järjestämistehtävä on haasteellinen, koska palveluintegraatio monituottajamallissa ja sopimusohjaus monimutkaistuu. Epäselvää on, miten tiedon integraatio toteutuu järjestelmän käynnistämävaiheessa. Sopimuksilla ja tiedolla ohjaaminen sekä niihin liittyvä seuranta lisäävät hallinnollista työtä. Valinnanvapauden avulla taloudellisten säästöjen toteutuminen on epävarmaa. Markkinoiden avaamisvaiheessa toteutunee asiakkaiden valikointia eri toimijoiden kilpaillessa asemastaan. Tietopohjan puutteellisuus ja tietojärjestelmien laajat kehittämistarpeet muodostavat suuren riskin valinnanvapausmallin toteuttamiselle.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaisesti toteutuessaan valinnanvapauslainsäädäntö muuttaa organisaatioitten asiakkaiden ja toimijoiden asemaa merkittäväksi. Julkisten toimijoiden yhtiöittäminen edellyttää laajaa koulutus- ja muutostukiohjelmia henkilöstölle ja valinnanvapausprosessin hallinnantukea asiakkaille. Keski-Uudenmaan sote-hankkeessa on valmisteltu mallia, jossa palvelujen tuotanto on suunniteltu sekä horisontaalisen että vertikaalisen integraation näkökulmasta mahdollisimman asiakaskeskeiseksi ja hahmotettu järjestäjän toimintaa osana Uudenmaan maakunnan suunnittelua. Mallissa on huomioitu myös monituottajamallin käyttöönotto palveluiden tuotannossa, joten tulevaan muutokseen on varauduttu ja muutostuki sekä henkilöstölle että asiakkaille on käynnistymässä.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Useat kysymykset ovat vaikeaselkoisia, koska niissä kysytään tulkintamme mukaan samassa kysymyksessä sekä sote-uudistuksen että valinnanvapauslakiesitykseen liittyviä asioita. Tämä hankaloittaa vastaamista lausuntopyyntöön valinnanvapauslainsäädännöstä. On myös epäselvää, miksi valinnanvapautta koskevissa säädöksissä otetaan samalla kantaa tuotannon yksityiskohtiin. Näiden yksityiskohtien tulisi kuulua sote – ja maakuntalainsäädäntöön.

Esitetty valinnanvapauslainsäädäntö edellyttää sitä, että asiakkaalla on kyky valita ja hallita myös osaltaan valinnanvapausprosessia. Huolena on, että kaikki asiakkaat eivät tähän mahdollista tukitoimista huolimatta pysty. Valinnanvapauden käyttämistä koskevaa 12-vuoden ikärajaa pidetään liian matalana.

Maakunnan yhtiöitten kilpailukyvyn näkökulmasta lakiesityksessä tulisi säätää valinnanvapauden toteuttamisesta siten, että valinta koskisi kunkin maakunnan alueen palveluita.

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen tärkeä työkalu on ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Näiden saumattoman toteuttamisen mekanismit eivät tule esityksestä selkeästi esille. Sote-keskuksen yhteistyötä kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ei käsitellä lakiesityksessä.

Esitettyssä muodossa valinnanvapauslainsäädäntö edellyttää vielä jatkovalmistelua. Myös aikataulu suhteessa lukuisin keskeneräisiin valmisteluihin, kuten IT-valmistelun puutteisiin tekee toteuttamisen esitetystä aikataulusta mahdottomaksi. Valtakunnallisesti on käynnistymässä viisi valinnanvapauskokeilua, joista yksi on Keski-Uudenmaan kokeilu. Kokeilut kestävät vuoden 2018 loppuun. Kokeiluista saatavia kokemuksia tulisi hyödyntää täysipainoisesti ja huomioida tämä valinnanvapauslainsäädännön voimaantulon aikataulussa. Valtakunnallisesti valinnanvapauden toteuttaminen tulisi käynnistää asteittain, vasta kun sote- ja maakuntauudistus on saatu asiakaslähtöisen palvelujen integraation osalta sujuvaksi. Lakiperusteinen valinnanvapauden toteuttaminen voitaisiin aloittaa alueilta, joissa integraatio on viety pisimmälle, esimerkiksi Keski-Uudellamaalla.

Yhteiskuntamme suurimpia, ja edelleen kasvavia haasteita ovat syrjäytyminen, segregatio ja vanhusten yksinäisyys. Näiden ehkäiseminen vaatii yksilöllisiä ratkaisuja ja ovatkin tämän hetken kuntien sosiaalipalvelujen ytimessä. Näiden palvelujen onnistunut toteuttaminen edellyttää saumatonta yhteistyötä sosiaalitoimen ja sivistystoimen välillä.

Sosiaalitoimen siirtyminen maakuntatasolle on kriittinen riski näiden haasteiden ennalta ehkäisyssä. Esimerkiksi Ruotsissa on tästä syystä säilytetty sosiaalitoimen järjestäminen kunnissa.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.